

OBNOVA NAMJEŠTAJA IZ FRANJEVAČKOG SAMOSTANA U KLANJCU

Krevet i noćni ormarić franjevačkog samostana u Klanjcu

SONJA KIRCHHOFFER □ Kumrovec

ZORAN KIRCHHOFFER □ Tehnički muzej 'Nikola Tesla', Zagreb

sl.1. Lijeva i desna bočna stranica s čeličnim cijevima koje su zavarivanjem spojene s limom.

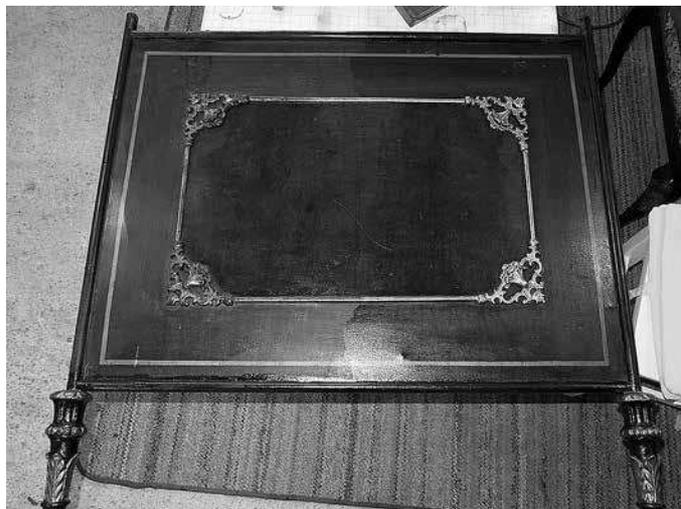
Snimio: Zoran Kirchhoffer

sl.2. Uznožje s profiliranom dekoracijom (na fotografiji se vidi da je pola uznožja obnovljeno, a pola ne).

Snimio: Zoran Kirchhoffer

sl.3. Lijevane noge s motivom listova prije obnove.

Snimio: Zoran Kirchhoffer

1. Uvod. U jesen 2015. počeo je postupak restauracije namještaja franjevačkog samostana u Klanjcu. Iako je obnovom obuhvaćen i drugi samostanski namještaj, u radu ćemo predstaviti samo krevet i noćni ormarić jer oba predmeta nose oznaku proizvođača koja omogućuje da se dođe do određenih podataka o povijesti tih predmeta. Predmeti su na obnovu stigli bez ikakve dokumentacije, što je, prema našem iskustvu, uobičajena situacija. Naime, sačuvani su zahvaljujući spletu sretnih okolnosti u sklopu kojih je nakon zamjene staroga samostanskog namještaja novim stari inventar, umjesto da završi na otpadu, završio na sigurnome zahvaljujući gospodinu Vitomiru Zamudi i gospođi Snježani Horvatin. Upravo zbog toga entuzijastičkog pothvata iz 2006., pri izradi muzeološke koncepcije zavičajne zbirke franjevačkog samostana odlučeno je da se spomenuti namještaj iskoristi za prikaz starinske fratarske sobe, zbog čega je sačuvani namještaj i završio na obnovi.¹

U ovom ćemo radu dati ne samo prikaz obnove dvaju od jedanaest obnovljenih predmeta već ćemo razmotriti i podatke o njihovoj povijesti koji se mogu iščitati sa samih predmeta.

2. Krevet

2.1. Običaji spavanja i opis obnovljenog kreveta

Krevet je neizostavni dio namještaja svakog kućanstva, a omogućuje odmor i zdrav san u ležećem položaju. U svojim počecima čovjek je spavao na prostirkama koje je izrađivao od slame, trave i kože, a tijekom gospodarsko-društvenog razvoja došlo je do njegova usavršavanja pa su danas u uporabi vrlo različiti kreveti u smislu konstrukcija, oblika, veličina, materijala i načina izrade. Krevet se tijekom vremena mijenjao i razvijao.²

Danas je ležaj u životu pripadnika zapadnih civilizacija obično smješten na uzdignutoj konstrukciji kako bi se tijekom spavanja tijelo zaštitilo od nečistoća s poda i da bi osjet hladnoće bio manji te zbog drugih razloga. Kao što se mijenjao sam krevet, mijenjao se i običaj spavanja, pa je mjesto kreveta u privatnom prostoru mijenjano. Način izrade i konstrukcija kreveta, kao i njegov smještaj, povezani su, među ostalim, i s običajima spavanja koji su u različitim društvima različiti.³ Unutar okvirne podjele na tzv. zapadna društva i ona koja to nisu zabilježeno je više uvjeta za ugodno spavanje, među kojima se u zapadnom svijetu izdvaja izoliranost osobe pri spavanju, s naglaskom na fizičkoj sigurnosti, postojanost stalnog mjesta spavanja, tišina i sl.⁴ Upravo se element fizičke sigurnosti donekle može povezati s konstrukcijom kreveta, čija je osnovna odrednica povišenje.

Različiti običaji spavanja u različitim društvima utječu na trajanje i kvalitetu sna. Čini se da je velika promjena u trajanju sna u tzv. zapadnim društvima nastala s industrijalizacijom, koja se očitovala skraćivanjem vremena spavanja. Ta je promjena bila znatno veća na razmeđu 18. i 19. st. nego na prijelazu u sljedeće stoljeće, kada je također trajanje sna skraćeno, samo u manjoj mjeri.⁵ Neovisno o skraćivanju spavanja, koje je danas doseglo zabrinjavajuće

¹ Podatke o namještaju ljubazno nam je ustupila ravnateljica Centra za kulturu grada Klanjca gospođa Snježana Horvatin.

² Opširnije u: ELZ, s. v. "Krevet", 1967., sv. III., 646-647.

³ Opširnije u: L. NISSINEN, 2009: 94.

⁴ Opširnije u: L. NISSINEN, 2009: 94.

sl.4. Oštećena oznaka proizvođača na krevetu.

Snimio: Zoran Kirchhoffer

sl.5. Masivna korozija na uzglavlju.

Snimio: Zoran Kirchhoffer

razmjere, čovjek i dalje barem trećinu svog vremena provodi u krevetu, zbog čega se njegovoj izradi pridaje velika pozornost.

Krevet koji smo preuzeli na obnovu sastoji se od četiri glavna dijela: lijeve i desne bočne stranice, uzglavlja i uznožja⁶, smještenih na lijevanim nogama. Gornji rub uzglavlja i uznožja izrađen je od mjedi, tj. od metaliziranih čeličnih šipki i mjedenedih profiliranih dijelova. Čelične cijevi koje se protežu duž vanjskih rubova kreveta zavarivanjem su spojene s ploham od čeličnog lima. Uzglavlje i uznožje na čeličnim ploham imaju pozlaćene profilirane dijelove. Ta je profilacija u obliku pravokutnika, a dodatno je obrubljena izvučenim zlatnim crtama koje formiraju još jedan pravokutnik. Spomenuti se pravokutnici nalaze na unutrašnjoj strani uzglavlja i na vanjskoj strani uznožja kako bi bili vidljivi. Međutim, zlatne se linije ne pojavljuju samo na uzglavlju i uznožju već i na bočnim stranicama. Uglovi profiliranih pravokutnika nalikuju na listove iz kojih izbijaju florealni motivi prikazani u profilu.

Lijevane noge kreveta dekorirane su pozlatom u obliku različitih motiva, poput jasno vidljivih listova na slici 3. Na bočnim stranicama kreveta nalaze se i alke koje daju naslutiti da je krevet bio dodatno učvršćen šipkama radi umećanja madraca. Moguće je i njihovo postojanje povezati sa željom korisnika da se smanji škrapanje karakteristično za metalne krevete, čime se ujedno povećava stabilnost kreveta. Montažni sustav tog metalnog kreveta omogućuje lagano rukovanje njime jer se krevet može rastaviti i sastaviti uz pomoć čeličnih cijevi okruglog presjeka, što uvelike pojednostavljuje postupak.

Na svim vidljivim ploham krevet je ukrašen slikarskom tehnikom uljanih boja, kojom se oponaša drvo.⁷ S unutrašnje strane uznožja, dosta nisko, sačuvan je znak proizvođača, zahvaljujući kojemu je poznato tko je krevet proizveo. Znak je prilično loše očuvan, što je djelomice posljedica i neprikladnog smještaja kreveta. Naime, tijekom uporabe kreveta oznaka je kontinuirano oštećivana, o čemu će biti još govora u poglavlju o restauraciji kreveta.

2. 2. Restauracija kreveta i iz predmeta "iščistiti" podaci

Krevet je preuzet u rastavljenom stanju. Svi su njegovi dijelovi bili izuzetno loše očuvani jer su bili prekriveni debelim slojem prljavštine (žbukom, prašinom i drugim vrstama nečistoće), što se može vidjeti iz priložene fotodokumentacije. Najprije je obavljeno suho čišćenje, što znači da su rastavljeni dijelovi kreveta očišćeni sintetičkim četkama i komprimiranim zrakom pod niskim tlakom, a kasnije i na klasičan način (četkama od prirodnih vlakana, krpama i sličnim materijalom). Nakon toga su s uznožja i uzglavlja uklonjeni mjedenedi elementi radi dodatnog čišćenja, što je otkrilo probleme s korozijom na čeličnim dijelovima. Na unutrašnjim ploham kreveta i ploham ispod razine madraca također je otkrivena masivna korozija.

Nakon toga slijedilo je njihovo detaljno pranje destiliranom vodom i čišćenje nano-spužvama koje omogućuju da se relativno lako uklone nečistoće iz laka bez upotrebe štetnih kemikalija, zbog čega su iznimno prikladne za uporabu. Nakon čišćenja i sušenja obavljeno je dodatno mehaničko dugotrajno čišćenje korozije na oštećenim mjestima. Već spomenuta masivna korozija zahtijevala je nešto drugačiji postupak na uzglavlju i uznožju, zbog čega je najprije mehanički očišćena, a zatim kemijski uklonjena antioksidansima, i to u tri postupka, te je na taj način usporen (inhibiran) nastanak nove korozije.

Unutarnja strana bočnih ploha konzervirana je mješavinom 10 % paraloid laka B-72 u toluolu, i to u dva sloja, uz pomoć finih kistova. Na uzglavlju i uznožju, kao i na nogama kreveta, retuširana je pozlata i zlatna boja koja je jako izbljedjela, a ponegdje je bila vrlo oštećena. Novi je sloj nanesen akrilnim bojama kako bi se sačuvala izvorna pozlata do koje se, prema potrebi, može doći čišćenjem. Taj je postupak posljedica činjenice da krećemo od pretpostavke kako je riječ o umjetničkom djelu koje treba sačuvati bez previše restauratorskih intervencija, osim konzerviranja. Sve su površine kreveta konzervirane već spomenutom mješavinom 10 % paraloid laka B-72 u toluolu,

⁵ Opširnije u: *Sleep anthropology, sleep in different cultures*, s. v. "How sleep works". Dostupno na: <http://www.howsleepworks.com/anthropology_cultures.html> (posjećeno: 13. prosinca 2015.).

⁶ Jednako visoka uzglavlja i uznožja govore u prilog industrijskoj proizvodnji (opširnije u: V. Brdar Mustapić, 2015: 341).

⁷ Arhivska građa o obitelji Quittner čuva se i u SAD-u, u Centru za židovsku povijest u New Yorku. Opširnije u: V. Blatt, *Guide to the Papers of Joe Quittner 1883-2014*. Dostupno na: < URL: <http://findings.gids.cjh.org/?pID=2928973>> (posjećeno: 11. prosinca 2015.).

⁸ *Ewbank's*, s. v. "20th Century Art and Design. Austrian Secessionist movement Jos. & Leop. Quittner Vienna". Dostupno na: URL: <https://www.ewbankauctions.co.uk/OCT14S-lot-105-Austrian-Secce>

sl.6. Obnovljeni dijelovi kreveta: krunište.

Snimio: Zoran Kirchhoffer

sl.7. Obnovljeni krevet bez kruništa.

Snimio: Zoran Kirchhoffer

odnosno klasičnim muzeološkim postupcima koji se primjenjuju za zaštitu i obnovu. Mjedeni su ukrasi polirani do visokog sjaja i s obzirom na to da izvorno nisu bili zaštićeni lakom, ostavljeni su da patiniraju prirodnim putem. Mjedene kuglice koje su nedostajale na metalnim okvirima kreveta izrađene su tokarenjem te su polirane. Nakon što su svi dijelovi bili gotovi, krevet je sklopljen i fotografiran.

Zahvaljujući oznaci proizvođača nađenoj na unutrašnjoj strani uznožja, tijekom restauracije došli smo do važnih podataka o krevetu. Oznaka je imala oblik dekoriranog pravokutnika, a na njoj su zabilježeni podatci o proizvođaču u pet redaka. Kako je oznaka dosta oštećena, u njezinu iščitavanju pomogla nam je identična oznaka otkrivena na metalnome secesijskom ormariću s umivaonikom koji je proizvela ista tvornica – Josefa i Leopolda Quittnera, i koji je radi prodaje snimljen, a njegova je fotografija objavljena na jednoj internetskoj stranici.⁸

Prvi redak teksta na oznaci nađenoj na krevetu najslabije je čitljiv, ali je nakon usporedbe s oznakom na spomenutom metalnom umivaoniku bilo jasno da je riječ o kratici koja glasi: "k.k. ausschl.priv."

Ta bi razriješena kratica glasila ovako: *kaiserlich-königlich ausschließliche privilegierte*, što bi označavalo *carsko-kraljevske povlastice* dodijeljene nekom poslovnom subjektu.

U drugom je retku velikim tiskanim slovima (polukružno) čitljivo zabilježeno: EISEN & MESSINGMÖBEL – FABRIK, odnosno: *Željezarija & tvornica namještaja*

Između drugoga i trećeg retka smješten je prikaz dvoglavog orla, simbola Austro-Ugarske Monarhije, od kojega su na krevetnoj oznaci vidljiva samo krila, no usporedbom s oznakom na ormariću s umivaonikom ustanovljeno je da je riječ o orlu s dvije glave.⁹

Ispod grba velikim je tiskanim slovima napisano: JOS & LEOP. QUITTNER, dakle u tom, trećem retku navedena su skraćena imena vlasnika tvornice, braće Josefa i Leopolda Quittnera.

U predzadnjemu, četvrtom retku piše: "k.u.k. Hoflieferanten", pri čemu kratica znači *kaiserlich und königlich Hoflieferanten*. U pitanju je naslov koji podrazumijeva laskavu titulu carsko-kraljevskog dobavljača bečkog Dvora, a da bi neka tvrtka dobila tu titulu, morala je zadovoljiti visoke standarde kvalitete i estetike svojih proizvoda.

U zadnjem retku stoji: WIEN, tj. ime grada u kojemu je tvornica djelovala. Dakle, iz natpisa se može zaključiti da je tvornica imala povlašteni status te da je vrlo kvalitetno radila jer status dobavljača bečkog Dvora nije bilo lako dobiti. Za taj status valjalo je ispuniti visoke standarde što ih je postavljala ondašnja kraljevska i carska elita. Naslov carsko-kraljevskog dobavljača bečkog Dvora prvi se put spominje u drugoj polovici 18. st. Osoba koja je željela da njezina tvrtka dobije taj naslov morala je podnijeti poseban zahtjev. Ako bi se nakon provjere poslovanja tvrtke utvrdilo da ona može ispuniti sva očekivanja Dvora, poslovni je subjekt morao uplatiti određenu naknadu.¹⁰ Dokumentacija iz druge polovice 19. st. svjedoči da je velik broj tvrtki želio steći taj status jer je on značio prestiž i donosio profit, osiguravajući ne samo ugledne klijente već i opravdavajući više cijene proizvoda i usluga, što je značilo mogućnost bogaćenja i napredovanja na društvenoj ljestvici.

3. Noćni ormarići

3.1. Opis noćnog ormarića

Ormarić je dio namještaja posebne namjene, a u konkretnom primjeru riječ je o noćnom ormariću koji je bio sastavni dio spavaće sobe. Noćni se ormarić smješta blizu kreveta kako bi osoba koja spava odnosno leži na krevetu imala najpotrebnije stvari nadohvat ruke.

Obnovljeni se samostanski ormarić sastoji od četiri dijela: od samog ormarića, ladice, mramorne ploče, male police

ssionist-movement-Jos-Leop-Quittner-Vienna?arr=o&auction_id=207&box_filter=o&category=&department_id=&exclude_keyword=&export_issue=o&high_estimate=o&image_filter=o&keyword=&list_type=list_view&lots_per_page=10&low_estimate=o&month=&page_no=o&paper_filter=o&search_type=&sort_by=lot_number&view=lot_detail&year (posjećeno: 2. siječnja 2016.).

⁹ Zaštitni znak austrijskog dijela Monarhije bio je dvoglavi orao, a mađarski se dio koristio svojim grbom. Ta je neujednačenost zadržana do kraja Monarhije; v. C. Linsboth, *The logo of a Court Supplier on a letterhead – Using the double-headed eagle for advertising purposes*. Dostupno na: < URL: <http://www.habsburger.net/en/items/logo-court-supplier-letterhead-using-double-headed-eagle-advertising-purposes?language=de> > (posjećeno: 24. prosinca 2015.).

¹⁰ C. Linsboth, *Shopping in the Days of Franz Joseph 1848 – 1913*. Dostupno na: < URL: <http://www.habsburger.net/en/chapter/if-your-company-wants-use-imperial-coat-arms-imperial-royal-court-suppliers?language=de> > (posjećeno: 12. prosinca 2015.).

i kruništa. Njegovu konstrukciju čine okvir od čeličnih šipki, limene bočne stranice, limena pozadina i limena vrata uokvirena šipkama s mjedenom kvakom. Na sredini ormarića, u njegovoj unutrašnjosti, nalazi se fiksna polica koja po vodoravnoj osi dijeli prostor napola. Iznad ormarića, u sklopu njegove konstrukcije, dodana je metalna ladica. Na prednjici i bočnim stranicama ormarića izvučene su zlatne crte različitih debljina. Od spomenutih crta jasno se uočavaju vanjske, tanje linije te unutarnja, deblja linija. Vanjske linije tvore pravokutnik, a deblja, unutarnja linija iscrtava stilizirani osmerokut. Međutim, na samoj ladici, kao i na polici iznad mramorne ploče, nalaze se samo tanje linije. Ormarić stoji na četiri lijevane noge, poput krevetnih, na kojima su jasno vidljivi biljni motivi (sl. 9.). U konstrukciju ormarića ukomponirano je i mjedeno krunište kakvo ima i restaurirani krevet, što upućuje na njihovu "sparenost", što znači da su i krevet i ormarić vjerojatno kupljeni zajedno. Na ormariću su, kao i na krevetu, sve metalne plohe oslikane.

Znak proizvođača, koji je identičan oznaci na krevetu, nalazi se na poleđini ormarića i nije dobro očuvan iako je prikladno smješten, za razliku od znaka na krevetu. Loša očuvanost znaka na ormariću posljedica je njegova premazivanja, najvjerojatnije tijekom pokušaja uređenja očito dotrajalog ormarića.

3. 2. Restauracija noćnog ormarića

Ormarić je rastavljen na sastavne dijelove (na gornju policu, mramornu ploču, krunište, ormarić, ladicu). Krunište je očišćeno, odmašćeno i polirano, kao i ručke na ladici i vratima. Zapravo su svi dijelovi očišćeni i odmašćeni. Unutrašnjost ladice nakon čišćenja i odmašćivanja mehanički je očišćena od korozije, a potom je korozija kemijski inhibirana i konzervirana. Pola police i unutrašnjost ladice ugrubo su retuširani oker bojom prema zatečenom stanju. Na nožicama su nakon čišćenja obnovljene pozlate s biljnom dekoracijom. Zapravo, cijeli je postupak obnove ormarića bio mnogo teži jer je metal na njemu bio u znatno lošijem stanju nego na krevetu iako je ukupna površina za obnovu bila puno manja. Naime, najveći problem pri obnovi ormarića proizlazio je iz činjenice da ispod boje nije moguće ukloniti koroziju jer bi se na taj način uklonila i boja, pa je korozija tretirana samo na mjestima na kojima je bila oštećena boja. Na polici i mramoru nađeni su tragovi voska, ali kako bi se sačuvala informacija o vremenu upotrebe ormarića (kada nije bilo električne rasvjete), nađeni vosak nije sasvim uklonjen. Stoga su na površini ostavljene naslage voska kao svojevrsan vremenski zapis.

4. O tvornici "Jos & Leop. Quittner"

Restaurirani namještaj proizvela je tvornica koja je poslovala diljem Monarhije, a sjedište joj je bilo u Beču. Tvornica je bila u vlasništvu dvojice braće židovskog podrijetla, Josefa i Leopolda Quittnera. Tvrtka je sigurno bila aktivna u drugoj polovici 19. st. i u prvoj polovici 20. st. Nalazila se u devetom bečkom okrugu, u ulici Michelbeuergasse, na broju 6.¹¹

Deveti krug, u kojemu je tvornica bila smještena do 1850., nije bio u sastavu grada Beča, ali je kasnije pridružen gradskom području.

Restaurirani krevet i noćni ormarić izrađeni su između druge polovice 19. st. i početka 20. st., u Beču, u vrijeme djelovanja osnivača tvornice Josefa i Leopolda Quittnera. S obzirom na godine njihova rođenja, Josepha (1841.) i Leopolda (1847.)¹², tvornica namještaja braće Quittner nije mogla biti osnovana prije 1860-ih godina.

Zahvaljujući sačuvanom reklamnom letku tvornice, jasno je da je tvrtka oglašavala svoje usluge i ulagala u promidžbu svog poslovanja.¹³ Iz letka je razvidno da je namještaj od slitine željeza izrađivan za opremanje privatnih i javnih objekata. Struktura tvrtke mijenja se nakon 1916., kada je umro Josef (mlađi brat Leopold preminuo je znatno

sl.8. Ljevane noge prije obnove.

Snimio: Zoran Kirchhoffer

sl.9. Krunište ormarića prije obnove.

Snimio: Zoran Kirchhoffer

sl.10. Oznaka proizvođača na ormariću s umivaonikom (Ewbank's, s. v. 20th Century Art and Design. Austrian Secessionist movement Jos. & Leop. Quittner Vienna, Online).

¹¹ Opširnije o povijesti okruga, vidjeti: H Mück, 1978.

¹² R. Schoenberg, s. v. "Josef Quittner", 2010.

Dostupno na: < URL: <http://www.geni.com/people/Josef-Quittner/600000009644886686?through=600000009645149233> >(posjećeno: 11. prosinca 2015.);

B. Schoenbrun, s. v. "Leopold Quittner", 2013.

Dostupno na: < URL: <http://www.geni.com/people/Leopold-Quittner/6000000020909278800> >(posjećeno: 11. prosinca 2015.).

¹³ *Ichliebediemarkte*, s. v. "Josef und Leopold Quittner".

Dostupno na: < URL: <https://www.ichliebediemarkte.com/josef-und-leopold-quittner-wien> > (posjećeno: 12. prosinca 2015.).

ranije, 1892.). U trenutku smrti Josef je imao 75 godina, pa se može zaključiti da je tvrtku prije njegovih poznih godina vjerojatno preuzeo mlađi naraštaj obitelji. Obitelj je nakon smrti osnivača nastavila uhodani posao, što potvrđuje dokumentacija o Židovima stradlima u Drugome svjetskom ratu. Iz tih je zapisa vidljivo da je tvrtku nakon Josefove smrti vodio njegov sin Egon te da je ona vjerojatno bila aktivna sve do uspostave nacističke vlasti, kada je veći dio obitelji završio u koncentracijskim logorima.¹⁴ S obzirom na Josefove godine u trenutku smrti, tvrtku su najvjerojatnije preuzeli mlađi članovi obitelji već u prvom desetljeću 20. st. Naime, Egon¹⁵ je rođen 1883. te je tijekom prvog desetljeća bio dovoljno star da preuzme vođenje poslova. Tvornica je nakon preuzimanja izgubila svoj povlašteni status, što se moralo dogoditi, ako ne odmah nakon što ju je Egon preuzeo, onda sigurno nakon Josefove smrti (on je najvjerojatnije do kraja života nominalno ostao na čelu tvrtke). Naime, promjenom vlasništva mijenjao se i status tvrtke dobavljača bečkog Dvora jer se taj naslov, prema važećim zakonskim propisima, nije mogao nasljeđivati. Upravo se na osnovi te činjenice može zaključiti da namješta nije proizveden nakon 1916. jer je te godine tvrtka izgubila povlašteni status, što bi moralo biti naznačeno i na znaku tvrtke.

Tijekom pisanja ovog rada otvorilo se i pitanje odnosa umjetnosti i proizvodnje, konkretno, nametnulo se pitanje jesu li vlasnici tvrtke Josef i Leopold sami dizajnirali svoj namještaj ili su za njih radili drugi dizajneri. Zbog nedostatka građe ne možemo sa 100-postotnom sigurnošću odgovoriti na to pitanje. Moguće je da su se braća za dizajniranje svog namještaja koristila uslugama ondašnjih umjetnika, no jednako je tako moguće da su i sami imali umjetničkih sklonosti. U prilog njihovu autorstvu dizajna govori i činjenica da se u suvremenim aukcijskim kućama njihova imena spominju u popisima umjetnika.¹⁶ No kako se njihova imena uvijek navode zajedno, to dodatno produbljuje dvojbu jesu li braća zaista uvijek zajedno dizajnirala svoje proizvode ili su za taj posao angažirali druge dizajnere.

Zaključak. Kraj 19. st. donio je novine u uređenju prostora te otvorio novo poglavlje u koncepciji interijera. Naime, tehnološki je razvoj doveo do opsežnije primjene novih materijala u izradi namještaja te je najavio vrijeme u kojemu će namještaj postati široko dostupan. Upotreba metalnog namještaja nije imala samo tehnološke već i pragmatične razloge: taj je namještaj bio otporan na crvotočinu i bio je izrazito trajan, što se nije moglo reći za drveni namještaj (v. V. Brdar Mustapić, 2015: 336-337). U Hrvatskoj je zbog ondašnje političke situacije prevladavao jak utjecaj bečke proizvodnje, pa je stoga i klanječki franjevački samostan nabavio namještaj bečke izrade. Treba dodati da je namještaj mogao biti kupljen, ali i darovan samostanu. Ako ga je samostan naručio od tvornice "Jos & Leop. Quittner", koja je imala status carsko-kraljevskog dobavljača bečkog Dvora, očito je da se pri nabavi nije štedjelo jer je status tvrtke značio i kvalitetu, ali je podrazumijevao i nešto višu cijenu. No namještaj je mogao biti i darovan samostanu. Nažalost, dokumentacija o dospjeću namještaja u samostan nije sačuvana, pa sve ostaje na razini više ili manje vjerojatnih pretpostavki. Kvaliteta namještaja upućuje na to da je bio namijenjen bolje pozicioniranoj osobi u samostanu, možda je njime čak opremljena gvardijanova soba. Obnovljeni će se namještaj vjerojatno moći vidjeti u samostanu, u sklopu tzv. fratarske sobe koja će, nadamo se, uskoro biti otvorena za javnost.

LITERATURA

1. *Artnet*, s. v. Attributed to Joseph and Leopold Quittner. A chair, active ca. 1900.

Dostupno na: <<http://www.artnet.com/artists/josef-and-leopold-quittner/a-chair-8hxrnbx9B-owlLrp64SHw2>> (posjećeno: 14. prosinca 2015.).

2. Blatt, V. *Guide to the Papers of Joe Quittner 1883 – 2014*, AR 25561. // Leo Baeck Institute, Center for Jewish History. Dostupno na: <<http://findingaids.cjh.org/?pID=2928973>> (posjećeno: 11. prosinca 2015.).

3. Brdarić Mustapić, V. *Namještaj i kultura stanovanja u Zagrebu u drugoj polovini 19. stoljeća*: doktorski rad. // Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Zagreb, 2015.

Enciklopedija Leksikografskog zavoda (ELZ) (II. izd.), s. v. "Krevet", sv. 3. Zagreb, 1967., str. 646-647.

4. Ewbank'S, s. v. "Austrian Secessionist movement Jos. & Leop. Quittner Vienna"; u: *20th Century Art and Design*.

Dostupno na: <https://www.ewbankauctions.co.uk/OCT14S-lot-105-Austrian-Secessionist-movement-Jos-Leop-Quittner-Vienna?arr=0&auction_id=207&box_filter=0&category=&department_id=&exclude_keyword=&export_issue=0&high_estimate=0&image_filter=0&keyword=&list_type=list_view&lots_per_page=10&low_estimate=0&month=&page_no=0&paper_filter=0&search_type=&sort_by=lot_number&view=lot_detail&year=>> (posjećeno: 14. prosinca 2015.).

5. Ichliebediemark, s. v. "Josef und Leopold Quittner". Wien.

Dostupno na: <<https://www.ichliebediemark.com/josef-und-leopold-quittner-wien>> (posjećeno: 12. prosinca 2015.).

6. Lisboth, C. *The logo of a Court Supplier on a letterhead – Using the double-beaded eagle for advertising purposes*. // u: *The World of the Habsburgs*. Dostupno na: <<http://www.habsburger.net/en/items/logo-court-supplier-letterhead-using-double-headed-eagle-advertising-purposes?language=de>> (24. prosinac 2015.).

7. Linsboth, C. *Shopping in the Days of Franz Joseph 1848 – 1913*. // u: *The World of the Habsburgs*.

Dostupno na: <<http://www.habsburger.net/en/chapter/if-your-company-wants-use-imperial-coat-arms-imperial-royal-court-suppliers?language=de>> (posjećeno: 12. prosinca 2015.).

¹⁴ Josef i Leopold Quittner bili su oženjeni i imali više djece.

Leopold je iza sebe ostavio četiri kćeri, dok je Josef imao dvije kćeri i jednog sina. Opširnije u: Randy Schoenberg, s. v. "Josef Quittner". Dostupno na: < URL: <http://www.geni.com/people/Josef-Quittner/6000000009644886686?thorough=6000000009645149233>> (posjećeno: 11. prosinca 2015.); Benjamin Schoenbrun, s. v. "Leopold Quittner".

Dostupno: < URL: <http://www.geni.com/people/Leopold-Quittner/60000000020909278800>> (posjećeno: 11. prosinca 2015.).

¹⁵ Zbirka dokumenata Josepha (Joela) Quittnera, sina Egona Quittnera, dakle unuka utemeljitelja tvrtke Josefa, koja se čuva u SAD-u, sadržava različite osobne i profesionalne podatke (fotografije, slike, novine i dr.) o Josephu i njegovoj obitelji, osobito o roditeljima (Egonu i Amaliji Quittner). Opširnije u: V. Blatt, "Guide to the Papers of Joe Quittner 1883-2014". Dostupno na: < URL: <http://findingaids.cjh.org/?pID=2928973>> (posjećeno: 11. prosinca 2015.).

¹⁶ Na primjer, *Artnet*, s. v. "Attributed to Joseph and Leopold Quittner. A chair, active ca. 1900". Dostupno na: < URL: <http://www.artnet.com/artists/josef-and-leopold-quittner/a-chair-8hxrnbx9B-owlLrp64SHw2>> (posjećeno: 14. prosinca 2015.).

8. Mück, H. *Quellen zur Geschichte des Bezirks Alsergrund*. // Verein für Geschichte der Stadt Wien, 1978.

9. Nissinen, L. Cubicula diurna, nocturna – revisiting roman cubicula and sleeping arrangements, *Arctos*, 43, 2009., str.85-107. *Sleep anthropology, sleep in different cultures*. Dostupno na: <http://www.howsleepworks.com/anthropology_cultures.html>(posjećeno: 13. prosinca 2015.).

10. Schoenbrun, R. s. v. “Josef Quittner”. // *Geni*, 2010. Dostupno na: <http://www.geni.com/people/Josef-Quittner/600000009644886686?through=600000009645149233> (posjećeno: 11. prosinca 2015.).

11. Schoenbrun, B. s. v. “Leopold Quittner”. *Geni*, 2013. Dostupno na: <<http://www.geni.com/people/Leopold-Quittner/6000000020909278800>> (posjećeno: 11. prosinca 2015.).

sl.11. Obnovljeni ormarić.
Snimio: Zoran Kirchhoffer

sl.12. Reklama za tvrtku “Josef und Leopold Quittner” (Ichiebediemarka, Josef und Leopold Quittner, Wien, URL: <https://www.ichliebediemarka.com/josef-und-leopold-quittner-wien> (pristupljeno: 12. prosinca 2015.)

**RENOVATION OF FURNITURE FROM THE KLANJEC FRANCISCAN MONASTERY
BED AND NIGHT STAND FROM THE FRANCISCAN MONASTERY IN KLANJEC**

In autumn 2015 the procedure of restoring the furnishing in the Franciscan monastery in Klanjac began. Although other monastic furniture was covered in the restoration operations, in the paper, only the bed and night stand are presented. Both objects bear the markings of the maker, which have enabled the acquisition of certain information about the history of the objects. The objects arrived for renovation unaccompanied by any documentation, which is a very common situation. The objects were preserved thanks to a set of fortunate circumstances; after the replacement of the old monastic furnishings with new, the old inventory, instead of being discarded, ended up in a safe place thanks to Vitomir Zamuda and Snježana Horvatín.

It was because of this enthusiastic undertaking of 2005, in the making of a museological concept for a local history collection of the Franciscan monastery, it was decided that the furniture referred to should be used for a depiction of an old-time cell of a friar, because of which the items were preserved and ended by being restored.

Although eleven items came to be renovated, the work discusses only two of them, for only on the bed and night stand were maker’s marks found, enabling the restored objects to be discussed to a greater extent. Particular attention is paid to the identifying maker’s mark on both pieces, from which it was revealed that the furniture was produced in the Viennese factory of the Jewish brothers Josef and Leopold Quittner. Further reading of the markings confirmed that the restored furniture was produced by the factory that had the privileged status of imperial and royal supplier to the court of Vienna. This guaranteed a would-be purchaser, in this case the monastery in Klanjac, a quality if somewhat more expensive product.